

K bodu: Dopady krize na životní úroveň obyvatel ČR

Předkládá: L. Šulda

Podklad: Oddělení pro odborné zázemí a teoreticko-ideovou práci ÚV KSČM

Usnesení:

ÚV KSČM

1. Schvaluje:

materiál „Dopady krize na životní úroveň obyvatel ČR“

2. Ukládá:

- a) Po zapracování připomínek členek a členů ÚV KSČM podstoupit materiál „Dopady krize na životní úroveň obyvatel ČR“ pro informaci a k dalšímu využití předsedkyním a předsedům KV a OV KSČM.

Zodpovídá: L. Šulda

Termín: 4. 4. 2023

- b) Oddělení pro mediální strategii ÚV KSČM ve spolupráci s Oddělením pro odborné zázemí a teoreticko-ideovou práci ÚV KSČM rozpracovat závěry materiálu „Dopady krize na životní úroveň obyvatel ČR“ a využít je v rámci mediální prezentace KSČM.

Zodpovídá: K. Konečná, L. Šulda

Termín: průběžně

Dopady krize na životní úroveň obyvatel ČR

Nástup pravicové vlády Petra Fialy přišel v době, kdy se ČR ještě nezotavila z covidové krize a nastoupila krize spojená zejména se zdražováním a obchodní válkou. Pětikoalice není schopna čelit těmto výzvám. Zdražování podlamuje kupní sílu obyvatel, vede k propadu reálných příjmů a znehodnocuje úspory. Rozšiřuje se tak pásmo chudoby, zhoršuje kvalita života seniorů a zvyšují se bariéry pro důstojné bydlení. Proto bylo v plánu práce VV ÚV KSČM a ÚV KSČM na I. pololetí 2023 uloženo provést analýzu těchto dopadů na životní úroveň a předložit ji 4. zasedání ÚV KSČM dne 25. března 2023.

1. Vliv inflace a zdražování

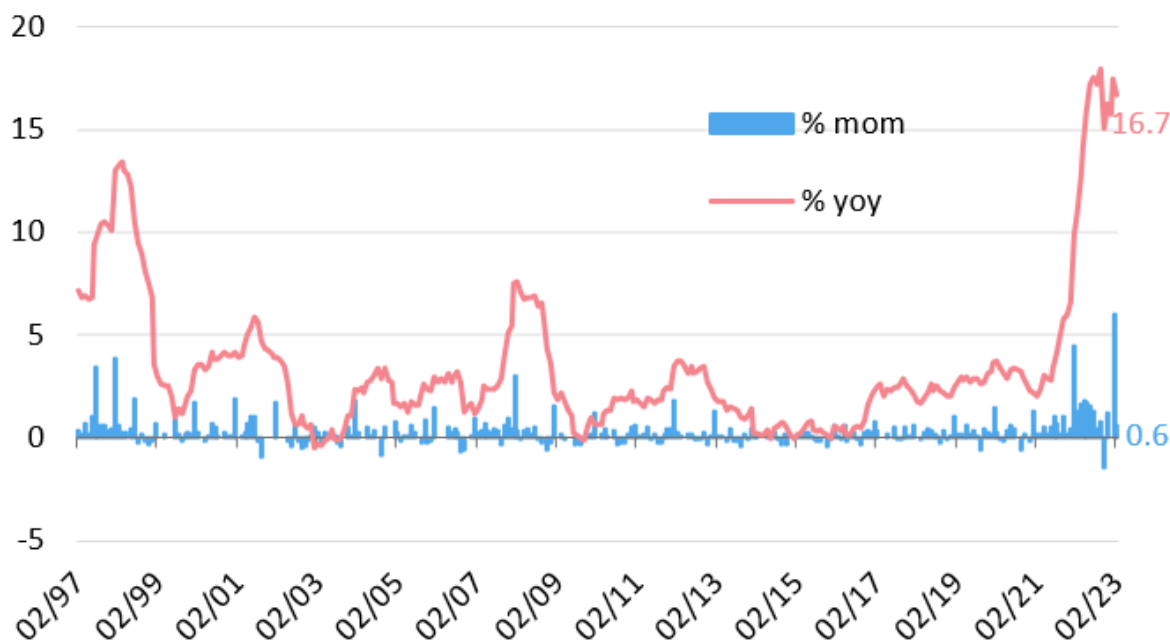
Největším problémem směrem k životní úrovni obyvatel ČR je především rekordní růst cen. Vysoká inflace odstartovala problémy na nabídkové straně (zejména přes vysoké ceny dovozů a napětí na trhu energie). Inflační tlaky jsou už asi za vrcholem, který byl na přelomu roku 2022 a 2023. Poptávkové inflační tlaky krotí vyšší úrok (od června 2022 sazba 7 %), dovoz inflace momentálně tlumí také silnější česká koruna. Vyšší ceny sice umořují dluhy, snižují však kupní sílu obyvatel.

Loni dosáhla celoroční inflace v ČR na **15,1 %**, což je druhá nejvyšší v historii (za rok 1993 byla 20,8 %). Pro mezinárodní srovnání, v prosinci činila inflace v EU 10,4 %, v Rusku 12,4 % a v USA 6,5 %. Situace v rámci V4 je horší, Slovensko má nyní roční inflaci 15,4 %, Polsko 16,6 % a Maďarsko dokonce 25,7 %. Dvojciferná inflace ale ČR čeká i v letošním roce, zejména v 1. pololetí 2023. Průměrná míra inflace by tak letos měla podle prognózy Ministerstva financí ČR zvolnit na **10,4 %** (ČNB v únoru zvýšila odhad oproti listopadu z 9,7 % na 10,8 %). **To je v součtu let 2022 a 2023 zdražení o 25-26 %.**

K letošnímu vývoji inflace máme zatím data k únoru 2023. Spotřebitelské ceny rostly v únoru o něco pomaleji, než v lednu, meziměsíčně jen o 0,6 %. Při srovnání očištěné inflace, bez administrativních a regulovaných cen, jde o snižování poměrně mírné. V lednu šlo o skok o 6 % (meziročně o 17,5 %). Tento růst byl ještě ovlivněn ukončením úsporného tarifu pro domácnosti ve formě příspěvku na energie. Letošní stropy byly nastaveny relativně vysoko, s odůvodněním, že mají motivovat k úsporám a nemají vyvolat přílišné nároky na rozpočtové kompenzace.

Meziroční růst cen k 28. 2. 2023 zpomalil na 16,7 %, z toho elektřina vzrostla o 32 % a plyn o 74,3 %. Hlavně rostly potraviny (zelenina o 12,7 %, ale ta zdražuje i v Polsku a jinde). Naopak v únoru klesly ceny zemního plynu a po předchozím růstu klesly také ceny vepřového masa a másla. Podle mezinárodního srovnání, Harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HICP), ceny v únoru 2023 meziročně vzrostly v ČR o 18,4 %, za celou Eurozónu o 8,5 %, v Německu o 9,3 %, a na Slovensku o 15,5 %.

Vývoj inflace (% yoy, mom)

Pramen: ČSÚ, ČBA

Co znamená zdražování v praxi, ukazuje rozdíl mezi růstem nominálních tržeb v maloobchodě a reálnou hodnotou toho, co si občan nakoupí. Ačkoliv lidé zaplatili o 21 % více, nakoupili toho o skoro 4 % méně. Navzdory loňské postkoronavirové nákupní horečce poklesl maloobchodní prodej ve stálých cenách roku 2019 o 3,6 %. To je historicky nejslabší výsledek maloobchodu (bez aut). U potravin lidé loni v ČR nakoupili reálně o 10 % méně zboží v cenách roku 2019.

V roce 2022 šlo především o **ceny energií**. Strmý byl loni zejména v ČR nárůst cen zemního plynu (o 140,2 %). Zprostředkovane přes spotové ceny pak zdražovala i elektřina, ta ale koncem roku 2022 spadla. Dočasná opatření v EU i v ČR s určitým zpožděním alespoň zčásti zabrala, otázkou je, jak bude reformován energetický trh trvaleji. Tržní ceny plynu se na burze nyní dostaly na úroveň roku 2021. Znovu levná už ale energie nebude. Pokles cen na burzách se také neprojeví hned na cenách pro české domácnosti. Protože dodavatelé plynu nakupují samozřejmě dopředu a nastavení záloh musí počítat s konečným vyúčtováním.

Především chudší domácnosti drtilo i **zdražování potravin**. Působil vliv cen energií, drahého dovozu a dostupnosti některých surovin, ale i monopolizace trhu s potravinářskou produkcí (tu přiznává i předseda Úřadu pro hospodářskou soutěž Mlsna). Za rok 2022 vzrostly ceny v celé skupině potravin a nápojů o 12,9 %, letos už v průměru jenom 8,3 % (snižují se ceny světových agrárních komodit i domácích zemědělských výrobců). Meziroční dynamika cen potravin dosáhla svého vrcholu v listopadu 2022 a loni v prosinci již začala zpomalovat. Ve skupině potravin a nealkoholické nápoje se ale za rok 2022 zvedaly ceny u některých potravin až o desítky korun (mléčné výrobky, vepřové, cukr, mouka, vejce a další).

Struktura spotřebního koše typické domácnosti se pod tlakem cenových vlivů mění. Pokud před krizí byla váha výdajů na potraviny průměrné domácnosti asi na 18 %, tak s covidem a inflací vyskočila cca na třetinu. Ještě výraznější je to u chudých domácností, kde výdaje na potraviny nyní tvoří přes 40 % (viz statistika rodinných účtů ČSÚ). V českém spotřebním koši pak má navíc vyšší váhu nájemné včetně splátek hypoték na vlastnické bydlení.

2. Pásmo chudoby, kupní síla občanů a jejich úspory

Absolutní chudoba je definována šancí minimálně uspokojit základní potřeby jako je jíst, mít vodu, oblékat se, pečovat o základní hygienu a zdraví a mít střechu nad hlavou bez ohledu na kulturní kontext. Jde vlastně o hranici extrémního zbídačení. Oproti tomu **relativní chudoba** je měřena ve vztahu k ostatním, přitom jako důsledek příjmové nerovnosti je řešitelná solidární redistribucí zdrojů. Kvantitativně přesná hranice chudoby je problém, vždy záleží na kontextu (jako je sociální infrastruktura, daňové systémy a veřejné služby).

Hranice chudoby podle ČSÚ je definována ve shodě s Eurostatem jako 60 % mediánu čistého příjmu domácnosti (OECD uvádí jen 50 % mediánu). Domácnosti pod hranicí chudoby jsou tedy nízkopříjmové (pod 60 % mediánu), nadstandardně příjmové domácnosti jsou do 1,5násobku mediánu, vysokopříjmové nad 1,5násobek mediánu. Tato hranice v podstatě příjmové chudoby se pro potřeby statistického šetření pravidelně upravuje o míru inflace oproti předchozímu měsíci (v souvislosti s nezbytnými životními náklady).

V roce 2010 byla hranice chudoby pro domácnost 125 000 Kč čistého ročního příjmu, v roce 2019 již 163 000 Kč. V ČR se to před krizí týkalo zhruba 1/10 populace (milion lidí). V roce 2022 by hranice chudoby byla u člověka, který žije sám, 15 500 Kč měsíčně, u rodičů se dvěma malými dětmi se jedná o částku do 32 000 Kč. Procento domácností pod hranicí chudoby podle ČSÚ tak může růst (aktuálně se uvádí 10,2 %).

Kupní síla občanů ČR se zhoršuje i proto, že zatímco životní náklady rostou a inflace je u nás silnější, tak hladina mezd je nižší. Ještě před loňskou inflační vlnou byla cenová hladina v ČR na 70 % průměru EU, zatímco naše průměrné mzdy byly na 45 % průměru EU. Češi mají největší výdělků v zemích V4, rozdíl ve mzdách v EU se ale prohlubují. V celkovém žebříčku se ČR nachází stále v dolní polovině žebříčku EU (podobně je na tom, i co se týče výše minimální mzdy). Je to důsledek politiky levné práce (mzdového dumpingu).

Většina občanů ČR se nyní obává **znehodnocení finančních rezerv**. Průměrná výše úspor občana je 100 000 až 200 000 Kč. Většinou jde o běžné účty a spořicí účty, nikoliv o investovaná aktiva (cenné papíry, nemovitosti). Jenom u zlomku populace lze mluvit o skutečném finančním majetku. Úspory občanů před takovou inflací ochránit prostě nelze. Průměrné zúročení vkladů strádatelů je pod 5 % (poměrně značná část vkladů není před inflací chráněna vůbec). Domácnosti mají nyní na 2,5 bilionu Kč úspor. Inflace v letech 2022 až 2023 (přes 25 % v součtu) z nich tedy na kupní síle ukrojí minimálně půl bilionu.

3. Zatížení domácností výdaji na bydlení

Pro hodnocení tohoto problému lze využít výsledky projektu agentury PAQ z loňského roku. Tento výzkum zjišťoval, jak vysoké náklady a na co vydávají domácnosti (srov. projekt Život k nezaplacení). Výdaje na bydlení zahrnují kromě nájmu a splátek hypoték také veškeré platby za energie a paliva, vodné, stočné a pravidelné poplatky (údržba domu, odvoz odpadu, příspěvky do fondu oprav atd.). Zátěž domácností se pak měří podle podílu výdajů na bydlení z příjmu.

Málo zatížené domácnosti jsou ty, co dávají do 25 % příjmu na bydlení a vysoce zatížené domácnosti dávají přes 40 % příjmu na bydlení. Výsledky potvrzují, že zvládnout širší náklady na bydlení je extrémní problém pro cca čtvrtinu populace. S materiální deprivací a složitou bytovou situací klesá porodnost a stabilita rodin. Tento problém má i regionální rozměr. Za bydlení dávají velkou část rodinného rozpočtu např. na střední Moravě (31 % domácností), na jihovýchodě či v Praze je takových méně.

Problém mají zejména samostatně žijící senioři, nájemníci a domácnosti s dětmi s příjmy pod medián. Více než 40 % svých příjmů dává do bydlení asi 15 % domácností. U domácností v příjmové chudobě je to 58 %. U domácností samostatně žijících důchodců je to 52 % z nich, u samoživitelů 51 %. Výrazně zatíženo náklady na bydlení je 44 % rodin s dětmi s příjmy pod mediánem.

Bariéra dostupnosti bydlení vede také k hrozbě ztráty bydlení. Podle platformy „Za sociální bydlení“ je ztrátou bydlení v ČR přímo ohroženo až 190 000 domácností. 62 000 domácností se nachází v bytové nouzi a vyžaduje řešení tzv. sociálního bydlení (ubytovny, azylové domy atp.). Součástí tohoto problému jsou exekuce, které ohrožují nejen vybavení domácností, ale v případě hypotéční zátěže znamenají i dražbu nemovitosti (s tím je spojený i byznys s nedobrovolnou dražbou nemovitostí).

Požirovací cena bydlení je proti nákladům na výstavbu přemrštěná. Ceny bytů rostou u nás dvakrát rychleji než příjmy. S růstem cen nemovitostí rostou i ceny nájmu. Ty nejvíce v roce 2021 rostly v Brně (o 15,35 %, v novostavbách 19,37 %), v Praze po předchozím růstu už méně. Růst cen pokračoval i v roce 2022. Cena bytu v ČR dosáhla v průměru 12 ročních příjmů (Slovensko 10 příjmů, Belgie 4 příjmy). Vybavenost byty v ČR je ve srovnání s EU zhruba v polovině žebříčku, ale ve výrazně horší kvalitě. Pokud jde o bytový fond, tak v ČR je 4,1 milionu obydlených bytů.

Rok	2018	2019	2020	2021
Počet dokončených bytů	33 850	36 419	34 433	34 622

Pokud jde o **vlastnickou strukturu bydlení**, tak u nás dominuje drahé vlastnické bydlení. To ohrožuje právo na zajištění adekvátního bydlení jako lidské právo. V Evropě přitom více než 11 % bytů patří do kategorie levného neziskového bydlení (Rakousko 30 %, Francie 25 %). Nájemní bydlení v ČR činí jen 19 % (v Praze 31 %).

V SRN bydlí v nájmu 47 % a v Rakousku 43 % občanů (ve Vídni je 75 % nájemních bytů). Následkem privatizace je nepočtené i obecní bydlení (9 %). Klesá podíl družstevního bydlení (7,4 %). Za posledních deset let trendově klesl i počet bytových družstev. Podle sčítání bytů z roku 2021 na 88% vlastníků jsou fyzické osoby, popř. spoluvlastníci. Právní osoby jsou to minimálně.

4. Mzdy v ČR a jejich statistické rozdělení

ČR patří k zemím, kde je zákonem stanovena **minimální mzda**. To je základní sazba za stanovenou pracovní dobu, kterou pobírá v zemi asi jen 130 000 zaměstnanců. Důležité ale je, že se dosud podle ní odvíjelo stanovení zaručených mezd, které určují mzdy pracovníků ve vybraných profesních skupinách (druhá až osmá skupina).

Rok	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kč	12 200	13 350	14 600	15 200	16 200	17 300

Průměrná nominální měsíční mzda v ČR loni překročila 40 000 Kč měsíčně (na přepočtený počet zaměstnanců). Kromě zaostávající mzdové konvergence (přibližování mzdové hladině vyspělých zemí EU) je důležité také **tempo růstu reálných mezd**. To je dáno vztahem nominálních mezd a spotřebitelských cen. Je-li inflace větší než růst nominálních mezd, reálné mzdy klesají, což se děje od loňského roku. Odhad nominálního **růstu mezd** na rok 2023 podle ministerstva financí je 7,5 %, to znamená, že reálné mzdy letos klesnou o 2,6 %. Reálný růst mezd se očekává až v roce 2024.

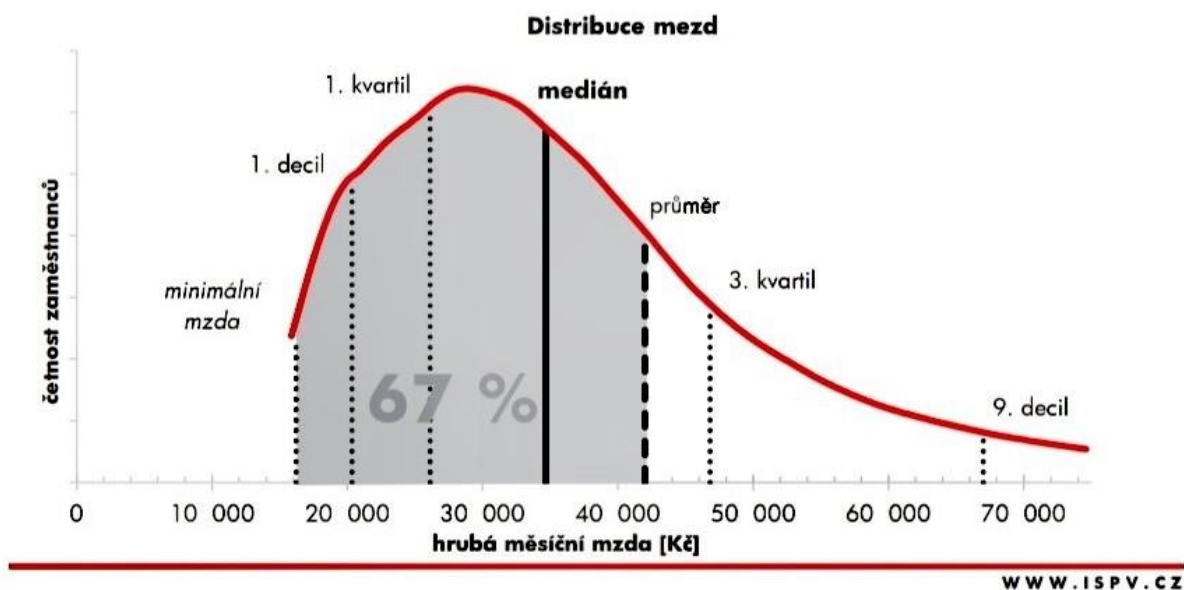
Rok	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Nominál v Kč	32 051	34 578	36 176	37 903	40 298	43 322
Reál v %	+5,9	+4,9	+2,3	+0,9	-7,6	-2,6

Ve 3. čtvrtletí 2022 vzrostla **průměrná hrubá měsíční nominální mzda** na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství na 39 858 Kč (ČSÚ, prosinec 2022). Po loňském růstu objemu mezd a platů o 9,3 % začne jeho růst opět zpomalovat. Koncem roku 2023 může dosáhnout průměrná hrubá měsíční mzda 46 700 Kč. S napětím na pracovním trhu vzroste nepochybně aktivita odborů.

S rozdíly v odměňování se vyhodnocuje také **tzv. gender pay gap**, což je rozdíl v příjmech mužů a žen. EU se snaží tento rozdíl snižovat, před 10 lety se průměrný rozdíl pohyboval kolem 16 %, nyní je cca 13 %. U nás to bylo přes 20 %, nyní to je přes 16 %. Rozdíly souvisejí i s mírou zaměstnanosti žen a s tím, že ženy často pracují v hůře placených profesích (promítá se to i do rozdílné výše penzí). Přímo regulovatelné přes antidiskriminační legislativu je, pokud ženy dostávají horší odměnu za stejnou práci jako muži.

Průměrná mzda může být zavádějící údaj, s ohledem na to, kolik lidí pobírá mzdy nízké a kolik nadprůměrné. Podle rozboru Informačního systému o průměrném výděлку (ISPV) z roku 2022 o distribuci mezd bylo loni v ČR **67,2 % lidí pod mzdovým průměrem**.

Medián mezd činil ve 3. čtvrtletí 2022 34 993 Kč, polovina lidí tedy měla menší hrubý plat, než je 35 000 Kč. Podle IPSV měla loni celá čtvrtina lidí menší plat než 26 000 Kč (tj. první kvartil, tedy 735 000 zaměstnanců ze mzdové sféry).

15

Sociologové z Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí také určují tzv. **důstojnou mzdu**, což je pracovní příjem, který dokáže zvládnout běžné výdaje domácnosti (nájemné, bydlení, potraviny, doprava, vzdělávání dětí atp.). V roce 2021 určili důstojnou mzdu na 35 000 Kč (pro Prahu 41 000 Kč). Pokles příjmu pod tuto důstojnou hranici zvyšuje riziko dluhové pasti, může narušit rodinu a zdravotní stav lidí. Dnes se to bohužel týká zhruba poloviny populace ČR.

5. Udržitelné důchody a doba dožití, úmrtnost a nemocnost populace

Vládu čekají dvě velké výzvy, a to začít s konsolidací veřejných financí, které jsou v silně nerovnovázném stavu, a nabídnout dlouho odkládanou změnu penzijního systému. Vláda Petra Fialy ve svém programovém prohlášení z ledna 2022 přislíbila **předložit do konce roku 2023 důchodovou reformu** s cílem nastavení férových a stabilních důchodů. Dosud ale neřekla, jak chce finanční a sociální udržitelnost penzijního systému řešit. Ani sociální partneři netuší, co přijde. Udržet váhu veřejného zajištění penzí v dlouhodobé perspektivě bez daňové reformy nebude možné. To bez ohledu na to, že míru ekonomické aktivity může nyní vylepšit zaměstnávání uprchlíků z Ukrajiny (cca 100-200 tisíc lidí), kteří také odvádějí sociální pojištění.

Zatím se objevují jen dílčí návrhy úprav parametrů (doba odchodu do penze a korekce valorizačního schématu, téma tzv. výchovného). Návrh na **prodloužení věku odchodu** do důchodu na 68 let přišel přesto, že premiér Fiala ještě v listopadu roku 2022 prohlásil, že tato vláda důchodový věk nezvýší. Stejně tak předseda vlády slíbil, že nedojde ani ke **změně způsobu valorizace penzí**. Od voleb byly penze valorizovány v lednu 2022, v červnu 2022, v září 2022 a v lednu 2023. Přesto, že máme v ČR dvojcifernou inflaci, vláda nyní navrhuje jednorázový zásah do dosavadního systému zákonného navyšování penzí.

Vláda tato úsporná opatření obhájí nedostatkem peněz a tím, že průměrný důchod stoupl na 20 000 Kč (to při průměrné mzdě 40 000 Kč je náhradový poměr 50 %). Jednorázové zpomalení další valorizace v červnu 2023 by ušetřilo v rozpočtu cca 19 miliard korun. Pravdou je, že díky valorizacím byl dopad velké inflace na seniory menší než na lidi s nízkou mzdou (mzdy obecně ztratily loni desetinu své kupní síly). Přesto šetřit právě na seniorech není sociálně odpovědné. Navíc dlouhodobější projekce předpokládají,

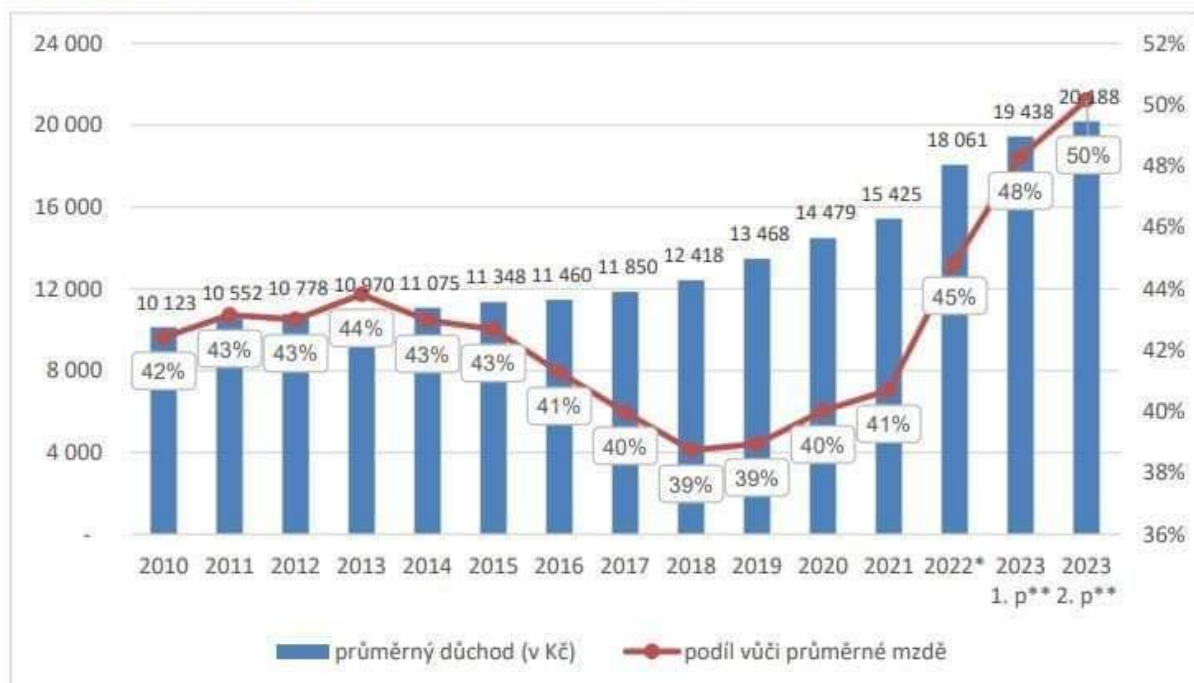
že náhradový poměr bude opět klesat zpět ke 40 % (to je minimální hodnota doporučovaná Mezinárodní organizací práce - ILO).

Silné sociální státy dávají **větší podíl na penze** než my. ČR vydává na starobní důchody 7,7 % HDP (s invalidními a pozůstalostními důchody 9 %). Německo ale dává 10,2 % a i Maďarsko 8,5 %. Rostoucí **míra důchodovosti** (podíl penzistů na celkové populaci) objektivně vyžaduje větší objem výdajů. Před 20 lety tvořili penzisté 14 % populace, dnes tento podíl míří k 21 %. Vzhledem k delšímu věku dožití žen je mírně větší podíl žen. Ty ovšem zase mají menší průměrný důchod. Podíl penzistů má ještě více růst po roce 2030 s nástupem populačně silných ročníků. Kolem roku 2060 už demografické projekce mluví o počtu přes 3 miliony důchodců.

U **náhradového poměru**, což je poměr průměrného důchodu vůči hrubé mzdě, nejde o roční výkyvy, ale o dlouhodobější trendy. Před covidem klesl na 39 % a nyní enormně vzrostl na 50 %. Ne však proto, že máme tak důstojné důchody, ale že se zpomalil růst mezd. Doporučení z úmluvy ILO na náhradový poměr minimálně 45 % je pomocný ukazatel, který navíc neodráží problém nízkých důchodů a jejich skutečnou kupní sílu.

Z této perspektivy je třeba se dívat na srovnání výše průměrných důchodů s průměrnou mzdou. Desetina lidí s nejnižšími příjmy dosahuje dnes náhradového poměru přes 70 %, a přesto to nestačí na důstojný život. Naopak desetina lidí s nejvyššími příjmy dosahuje na náhradový poměr menší než 30 %, a přesto není nijak sociálně ohrožena.

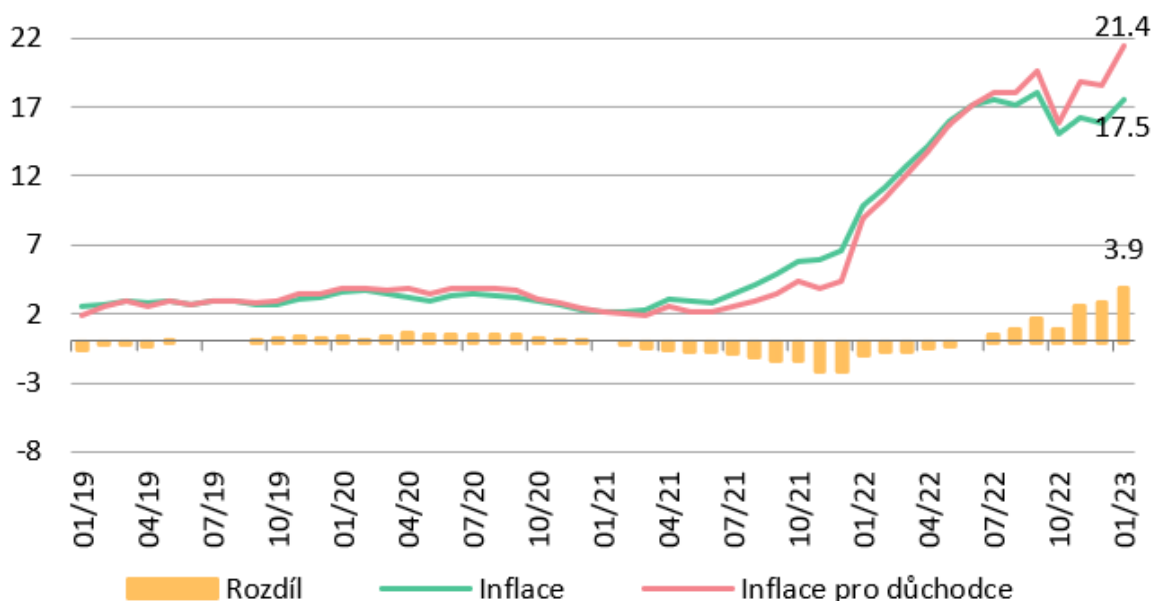
Vývoj výše průměrných důchodů a srovnání s průměrnou mzdou:

Pětina populace je dnes věková skupina 65+ (starobní důchody pobírá 2,4 milionu lidí). Jejich životní náklady rostou rychleji než inflace s ohledem na jejich specifický spotřební koš. Dopady inflace na domácnosti důchodců jsou dnes skoro o 4 procentní body větší. Systémově tak důchodový účet míří k zápornému saldu v rozsahu od 0,5 % do 3,5 % HDP. A tento objem výhledově 100-250 mld. korun musí být kompenzován růstem základu pro odvody (ekonomická aktivita a růst mezd v souladu s produktivitou práce) a daňovou injekcí ze státního rozpočtu.

Celková inflace vs. inflace pro domácnosti důchodců

Pramen: ČSÚ, ČBA

Pro odchod do důchodu je také důležitá kvalita života v tzv. třetím věku. Ta souvisí s fyzickým a psychickým zdravím a poskytovanou zdravotní péčí. Specifickým ukazatelem pak je **délka života dožitého ve zdraví** (podíl života ve zdraví na celkové délce života). Délka života ve zdraví je u nás tradičně nízká, kolem 60. roku zdraví naše občany opouští. Projekce vývoje důchodového systému může také pracovat se scénářem, že by lidé odcházeli do důchodu tak, aby pro ně v tu chvíli **očekávaná doba dožití v penzi** představovala čtvrtinu celkového očekávaného věku dožití (např. při délce života 80 let by to bylo 20 let v důchodu).

Kvalitu života seniorů ukazuje jejich **morbidity** (nemocnost). Zejména jde o různá chronická a dlouhodobá onemocnění. Z generace 65+ trpí ¾ onemocněním srdce a cév, polovina má vysoký krevní tlak, každý pátý má zažívací potíže, 16 % má cukrovku, 15 % má psychiatrické onemocnění a celých 42 % má závažné postižení kloubů nebo kostí. Stárnutí po 60. roce života je tedy provázeno celkovým poklesem výkonnosti.

Jedním z klíčových ukazatelů životní úrovně a zdravotního stavu populace je **mortalita** (úmrtí). Tu samozřejmě vedle socioekonomických faktorů určují i genetické a ekologické faktory. Úmrtí v ČR, či lépe řečeno smrtnost (letalita), byla mimořádně zvýšena v covidových letech 2020 a 2021. Rok 2021 tak zůstal rokem s nejvyšším úhrnem zemřelých v naší poválečné historii (139 600 mrtvých, z toho 25 500 na covid). V roce 2022 začala opět úmrtí klesat, i když je to počet mírně zvýšený, zejména v Praze (loni celkem zemřelo 120 100 lidí).

V období let 2020 až 2021 se **střední délka života** propadla zhruba o dva roky na 74,1 let pro muže a 80,5 roku pro ženy. Nyní se ale doba dožití statisticky znovu prodloužila, vrátila se dokonce na úroveň roku 2018. U mužů se loni protáhla na 76,1 roku a u žen zhruba na 82 let. Do věku osmdesátníků přicházejí silné ročníky ze 40. let. Vyšší než v ČR je délka života v Japonsku či Švýcarsku, naopak je to zejména v Africe, kde se lidé v průměru dožívají méně než 60 let.

6. Závěry

Všechny v materiálu uvedené údaje a rozborů potvrzují, že od voleb do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2021, kdy se k moci dostala asociální pravicová koalice ODS, KDU-ČSL, TOP09, STAN a Pirátů, se životní úroveň obyvatelstva ČR zhoršuje. Vláda nemá koncepční odpovědi a problémy neřeší zásahem do nedostatečně funkčních systémů (energetika, důchody, zdravotnictví, veřejné finance). Vláda dokonce nedodržuje ani vlastní programové prohlášení. Přichází s nápady jako omezení počtu snížených sazeb DPH, zrušení příspěvku na stavební spoření, úprava valorizací penzí, prodloužení odchodu do důchodu. To může sociální situaci ještě zhoršit.

KSČM požaduje:

v oblasti energií

- Zastavit obchodování s předraženou elektřinou na burze, ceny elektřiny se musí odvíjet od jejich skutečných výrobních nákladů;
- Důslednou revizi evropského Green Dealu;
- Uhrazení poplatků za obnovitelné zdroje energií státem;
- Nahrazení soukromých distributorů energií státní firmou;
- Stoprocentní majetkové převzetí ČEZ státem za účelem kontroly výroby elektřiny, její distribuce a sehrání zásadní role při dostavbě jaderných elektráren;
- Odkoupení zásobníků plynu státem od německé RWE;
- Garantování odpovědnosti státem, nikoliv soukromými zahraničními subjekty, za doplňování rezerv;

v oblasti cen zboží

- Nulovou sazbu DPH u zboží základní spotřeby;
- Snížení často extrémně vysokých marží obchodních řetězců především efektivním využitím zákona o cenách;

v oblasti daní

- Vytvoření dostatečného rozpočtového zdroje reformou daňového systému zahrnující progresivní daň z příjmu právnických osob (popř. sektorovou daň) v oblastech energetiky, finančnictví a digitálních firem;
- Zavedení miliardářské daně a daně z luxusu.
- Dlouhodobou finanční stabilizaci důchodového systému odvody ze spravedlivé mzdy, nově odvody za využití robotizace ve firmách či využitím části spotřebních daní;

v oblasti důchodů

- Udržení solidárního důchodového systému a váhy státního pilíře v něm, nikoli jeho redukci, další pilíře je třeba brát jako dodatkové a dobrovolné;
- Pravidelnou a dostatečnou valorizaci důchodů;
- Zastavení prodlužování věku odchodu do starobního důchodu max. na 65 letech, zastropovat věkovou hranici pro odchod do důchodu u fyzicky náročných profesí;
- Zavedení institutu tzv. minimálního důchodu nad úroveň životního minima (40 % průměrné hrubé mzdy) a dle toho zvýšení základního výměru důchodu;

v oblasti zdravotnictví

- Udržení solidárního zdravotnictví bez navyšování spoluúčasti pacientů.